

Krónika

IN MEMORIAM

2005. október 6-án életének 78. évében elhunyt Kalapis Zoltán író, művelődéstörténész, publicista, szerkesztő. Kalapis Zoltán 1928. április 28-án született Argentínában, 1929-ben kerül Újvidékre, itt végzi el az elemi iskolát és magánúton a gimnáziumot (1955). 1943-ban a ljubljanei Jogi Kar hallgatója, majd vendéglői kiszolgáló, drogista-inas, szakképesített drogista. 1947 és 1960 között a Magyar Szó művelődési rovatának munkatársa, a filmrovat elindítója és szerkesztője, technikai szerkesztő, majd deszkfőnök, főszerkesztő-helyettes, és 1975-től 1987-ig a Magyar Szó főszerkesztője, publicistája. 1987-től nyugdíjas.

Kötetei: Bánát könyve, riportok (1979), Balladaénekesek, mesemondók, vásárosok. Népismereti riportok (1980), A testvériség-egység találkozói, falutörténeti tanulmányok Tóbáról (1981), Zendüléstől forradalomig, munkásmozgalmi dokumentumriportok (1981), Vándorok és letelepülők, riportok (1985), Régi bácskai és bánáti utazók, életrajzok (1987), Újságírók kézikönyve, tankönyv Vukovics Gézával (1989), Festők nyomában, képzőművészeti riportok, tanulmányok (1990), Betűk és képek, művelődéstörténeti írások (1992), Régi vízivilág a Bácskában és Bánátban, művelődéstörténeti írások (1993), A Magyar Szó fél évszázada

(1994), Történelem a föld alatt 948-1848, művelődéstörténeti írások (1995), Búza, dohány, selyem, tanulmányok (1998), „Negyvennyolcnak nagy idejében”. Bácskaiak és bánátiak a szabadságharcban, tanulmányok (1998), Életrajzi kalauz (2002-2003), Élet, élet, csuda élet (2005). 2005. október 7-én Újvidéken, a Magyar Szó épületében gyászülést tartottak Kalapis Zoltán tiszteletére. Szeli István gyászbeszéddel emlékezett az elhunyra.

DÍJAK

SZENTELEKY KORNÉL IRODALMI DÍJ ÉS BAZSALIKOM MÚFORDÍTÓI DÍJ - Szeptember 22-én a Senteleky Kornél Irodalmi Díj és a Bazsalikom Műfordítói Díj bírálóbizottsága (Bányai János, Bence Erika, Marko Čudić, Jung Károly és Virág Gábor) döntést hozott. A 2005. évi Senteleky Kornél Irodalmi Díjat Bordás Győző írónak és könyvkiadónak kulturális tevékenységéért; a 2005. évi Bazsalikom Műfordítói Díjat pedig Draginja Ramadinski műfordítónak ítélte oda Sziveri János Raskuplina című szerb nyelvű válogatott verseskötete fordításáért.

JÓZSEF ATTILA FORDÍTÓI PÁLYÁZAT - A hatvan éve működő topolyai Népkönyvtár által meghirdetett József Attila fordítói pályázatra harminc versfordítás érkezett. A Faragó Korné-

lia, Vickó Árpád, Laslo Blašković összetételű zsűri az első díjat Beck Zoltának ítélte oda. A második helyezett Pázsini Attila, a harmadik helyezett Szlovák Melinda és Ivana Ristov lett.

SINKÓ-DÍJ - A Sinkó Ervin Irodalmi Díj bírálóbizottsága (Bence Erika, Ispánovics Csapó Julianna, Utasi Csilla) a díjat Deissinger Ákosnak ítélte.

RENDEZVÉNYEK

KÖNYVBEMUTATÓ NAGYBECSKEREKEN - Szeptember 19-én Nagybecskereken bemutatták Barácius Zoltán Emlékkönyv című, gyermeknovellákat tartalmazó kötetét.

CSÉPE IMRE IRODALMI EMLÉKNAP - Szeptember 23-án Kishegyesen megtartották a hagyományos Csépe Imre Irodalmi Emléknapot. Az író emléktáblájának megkoszorúzása után került sor az Emlékbizottság ülésére, ahol a 75 éves Németh István munkásságát Hornyik Miklós méltatta. A szintén 75 éves Karna Margitot Virág Gábor köszöntötte. Végül megnyitották Radmila Marković kerámiáinak kiállítását.

HERCZEG FERENC-EMLÉKNAPOK VERSECCEN - Szeptember 23-án Versecen tartották meg a VIII. Herczeg Ferenc-emléknapokat. A rendezvényt a Paja Jovanović Képzőművészeti Klub kiállításával nyitották meg. Szeptember 23-án majd 24-én Ismerd meg Herczeg Ferenc szülővárosát címmel tartottak műveltségi vetélkedőt az általános iskolások részére. Szeptember 24-én a megemlékező szentmise után Csuka Mária, Tóth-Glemba Klára, Kaszás Károly, Piszár Ágnes és Krizbai Hajnalka tartott előadást Herczeg Ferencről.

AZ ÉLETJEL KÖNYVBEMUTATÓJA - Szeptember 29-én mutatták be az Életjel 8. évkönyvét Szabadkán.

JUHÁSZ ERZSÉBET-EMLÉKNAP TOPOLYÁN - Október 1-jén Topolyán megemlékeztek Juhász Erzsébet íróról, sírjára elhelyezték a kegyelet virágait. Az író munkásságát Toldi Éva méltatta.

KÖNYVBEMUTATÓ - 2005. október 3-án mutatták be Jódal Rózsa Stigma című könyvét a Vajdasági Írók Egyesületének kiállítótermében. Közreműködött Hózsa Éva, Németh István és Buzás Márta. A szövegrészleteket Erős László olvasta fel.

MŰVÉSZEST A PETŐFIBEN - Október 12-én az újvidéki Petőfi Sándor MME nagytermében Telepi írók, költők, művészek és vendégeik címmel művészetet szerveztek. Közreműködött Balázs Attila, Borbély János, Ladik Katalin, Gobby Fehér Gyula, Tolnai Ottó, Maurits Ferenc, Vicsek Károly, Ferenci Jenő, Garai Béla, Bognár Antal, Fülöp Gábor, Böndör Pál és Deák Ferenc. A művelődési egyesület irodalmi szakköre előadta az Újvidéki, telepi képeslapok című verses-prózai összeállítását, valamint vendégszerepelt Klemm Dávid zongoraművész és Vitkay Kucsera Ágota operaénekes.

BURKUS VALÉRIA KÖNYVÉNEK BEMUTATÓJA - 2005. október 13-án mutatták be Topolyán Burkus Valéria Létujjongás című verseskötetét.

SZARVAS GÁBOR NYELVMŰVELŐ NAPOK ADÁN - Október 13-án rendezték meg a Szarvas Gábor Nyelvművelő Napokat Adán. A rendezvénysorozat a középiskolások beszédeversenyével kezdődött, majd Krnács Erika és Bakos Árpád tartott irodalmi estet Balladafüzér címmel. Október 14-én az általános iskolások nyelvi vetélkedői után Jókai Anna budapesti író nő dedikálással egybekötött író-olvasó találkozására került sor.

Október 15-én Szarvas Gábor szobrának megkoszorúzását Almási Gábor szobrászművész retrospektív kiállításának megnyitója követte, majd tudományos ülészakot tartottak, melynek témája a helyes és szép magyar beszéd volt. A konferencia előadói Pomogáts Béla, Balázs Géza, Molnár Csikós László, Szűts László, Silling István és Pásztor Kicsi Mária voltak.

SZENTELEKY-NAPOK SZIVÁCON – Október 15-én tartották meg Szivácon a hagyományos Szenteleky-napokat. A rendezvénysorozat Csernik Attila Az irodalom vizualitása című kiállításával kezdődött, melyet Léphaft Pál nyitott meg. Ezt követően Böndör Pál, Vasagyi Mária és Virág Gábor olvastak fel még közöletlen szövegeikből, majd Művek, korok, beszédmódok címmel az újvidéki Magyar Tanszék Beszédművészeti Műhelyének tagjai, Engi Georgina (szövegmondás) és Barlog Károly (gitár) mutatták be műsorukat (szövegkollázs Babits Mihály, Juhász Gyula, Heltai Jenő, Karinthy Ferenc, Kornis Mihály, Esterházy Péter, Garaczi László, Tóth Krisztina írásaiból). Ezután került sor a Szenteleky Kornél Irodalmi Díj és a Bazsalikom Műfordítói Díj ünnepélyes átadására, az ünnepi záróműsorra, majd Szenteleky Kornél emléktáblájának, illetve sírjának megkoszorúzására.

*

Tisztelt közönség!

Azt hiszem, abban egyetértenek a jelenlévők, hogy a kultúra egyik összetevője a jelenkori cselekvésrend. A másik a hagyomány, amelyben benne állunk. Amelynek elemeiből válogatva felépítjük kulturális önmagunkat, közösségi gondolkodásunkat. S mindannyian tudjuk, akkor is a tradíció határozza meg a gondolkodásunkat, ha megtagadjuk.

A két elem, a cselekvés és a hagyomány, a *kulturális emlékezésben* mint jelenkori tevékenységben talál egymás-

ra. A több évtizedes múltra visszatekinthető Szenteleky-emléknapok az augusztusi és az októberi is, módot ad a jelenkori cselekvésre, teret ad a hagyománynak, és a kulturális emlékezés gesztusában egyesíti a kettőt.

Ha cinikus lennék, azt mondanám, hogy amikor a Nemzeti Tanács döntésével a közösségi kulturális emlékezet szempontjából egy „sohase volt” napra, július 27-ére helyezte a vajdasági irodalom napját, jól cselekedett, hiszen lévén a dátum Szenteleky Kornél születésnapja, immáron Szenteleky az egyetlen vajdasági magyar író, akit három dátummal ünneplünk.

Csakhogy kiérvődik a döntésből a kiemelés, az áthelyezés, a kiiktatás, a visszavonás. Az átstrukturálás gesztusa, amelynek nyomán kitörlődik az egész emlékezőtörténet. El kellene felejtünk, hogy évtizedeken keresztül mikor ültük meg irodalmunk ünnepét. A sajtóban is így szerepelt mindig: irodalmunk ünnepe. Kitörlődnek az emlékezőtörténeti szereplők is, a több mint fél évszázados igencsak széles körű törekvések. Herceg János jóérzései az augusztusi találkozásokkal kapcsolatban, a jelentős nevek hosszú sora; nemigen volt írónk, aki meg ne fordult volna Szivácon. Hihetetlenül attraktív az itt kiállító képzőművészek névsora is. Kérdés, milyen pozíciót tölthet be a jövőben a Szenteleky-napok? Fogalmazza talán át magát, mondjon le minden eddigi jelentéséről, mondjon le saját emlékezetéről?

De miért is?

Eddig a Vajdaságba való visszatérésre, az itteni tevékenységre, irodalmunk kezdeteire emlékeztünk Szenteleky kapcsán. Erre emlékeztetnek bennünket a kultusz, az irodalmiság anyagi hordozói. Erre emlékeztet Szivác, a sziváci ház, a sírhely, az emlékszoba, a relikviák.

Az új dátumnak nincs hagyománytörténete, még szembefordulni sem

tud a múltjával, mert nincs mögötte semmi, legfeljebb az új legitimációs törekvések. Különben is Pécshez kötődik, a távollét, a *máshol-lét* szimbolikáját hordozza. Tegyük fel a kérdést: hogyan értelmezi az új dátum a lokális hagyomány szolgálatát, az állandóan hangoztatott kisebbségi értelmiségi *kötelesség-etikát*?

Akaratlanul is fölmerül az emberben, hogy voltak már olyan idők a magyar közelmúltban, a magyar kulturális történetben, amikor új hagyományalapítók jelentek meg, önmagukat kulturális zérópontba helyezve, új kezdetet jelentettek be, és a kitörlés mechanizmusát alkalmazták. Voltak olyan idők, amikor a gazdag történeti hagyomány nem kínált választékot. Új, saját kijelölésű dátumokat kellett létrehozni, minden kulturális logikát mellőzve. És az ünnepekhez új ünneplőket alkotni. Jól ismert előttünk a *parancsolt felejtés* kategóriája. De az is, hogy milyen reakciókat váltott ki.

Ha valaki arra hivatkozna, mint ahogyan megtörtént már, hogy ennek az emléknaphoz ideologikusan terhelt története van, azt mondanám, hogy a *törlési mechanizmus* viszont éppen a kommunista kulturális logikát ismétli. Akik nem szeretnék saját múltjukra emlékezni, hát ne emlékezzenek. Ehhez nem kell áthelyezni az ünnepeket.

A múltat nem eltörölni kell, ez kisebbségi körülmények között megengedhetetlenül nagy luxus, hanem értelmezni, szélesre, nagyon szélesre tárni a megértés előtt. Minden dimenziójában. Azt hiszem, ennek az emlékezéstörténetnek kijár a tapintat és a kritika is. De a *megőrzés* gesztusa is. Talán éppen azért, mert ennek a *hagyománynak* van aktuális jelentése. Ha másként nem, hát mementóként. Lehet, hogy Szivác éppen azért fontos nekünk, mert saját lehetséges jövőnkre figyelmeztet. Gondoljuk csak végig.

A nagy kultúrákat a múltba mélyen belenyúló vertikális emléknymok határozzák meg. Sajnos, felénk a horizontálisok dominálnak, a folytonosan elbizonytalanító kimozdítások. Ezért van szükségünk arra a viszonylag konzervatív alakzatra, amit ez a rendezvény jelent a helybeliek számára, de a mi számunkra is, *irodalmunk emlékezeti idejeként és helyeként*. Az ilyen hagyományú helyek, mondja egy kutató, „nemcsak az irodalmi kommunikációban játszanak szerepet, hanem az emberi élet jelentésének a meglátásához is hozzásegítenek”. [...] „Egy pillanatra sem feledkezhetünk meg embervoltunkról: méltóságunkról és kiszolgáltatottságunkról.”

Akik ma eljöttek, a vertikális vonalait erősítik. Szeretném, ha minden kedves vendégünk jól érezné magát ebben a tudatban, és jól szórakozna.

A múltat folyamatosan el kell sajátítani és közvetíteni kell, valószínűleg így gondolta ezt Pap József és Kalapis Zoltán is. Tavaly még mindketten itt voltak Szivácra.

Faragó Kornélia

*

A Szenteleky Kornél Irodalmi Díj bírálóbizottsága a 2005. évi díjat egyhangúlag Bordás Győző írónak és könyvkiadónak ítélte oda irodalmi munkáinak megbecsülése jeléül és a könyvkiadás mellett még sokfelé ágazó kulturális tevékenysége elismeréséül. Bordás Győző regényei, újságcikkei és esszéi, jegyzetei és vitairatai régóta felkeltették már az irodalmi közvélemény érdeklődését, elsősorban regényeinek helyi és történelmi vonatkozásai, valamint cikkeinek időszerűsége és véleményformáló világossága folytán. Írásaiban nem követ se divatot, se előírásokat, prózájában a korábbi és a közelmúlt pontos történetei ragadhatják meg az olvasó figyelmét, nem utolsósorban a helyi, mondjuk éppen a közép-bácskai színek, amelyek emlékezetes hősök

alakjában és életrajzában, fordulatos eseményekben, hiteles történetekben ismerhetők fel. Legtöbbször a történelmi emlékezés elbeszélhetőségét példázva és azt az írói szándékot, hogy az elvesztett vagy elveszelődésre ítélt múlt, ha másként nem, hát legalább az elbeszélés lehetőségei nyomán hozzáférhető legyen, mert történetekben való megőrzése tanulságos lehet, és ekközben üzenetértéke sem mellékes.

A Szenteleky Kornél Irodalmi Díj alapítása óta kitüntetett figyelemmel fordul azok felé, akik irodalmi, főként szépirodalmi munkájuk mellett tevékenyen vesznek részt az irodalmi életben, az irodalmi élet alakításában, az irodalmi értékek terjesztésében és a művelődési hagyományok ápolásában. Bordás Győző irodalmunk életében hosszú évek óta meghatározó szerepet tölt be. Kezdetben újságíróként követte figyelemmel a vajdasági magyar művelődési életet, majd a Híd folyóirat szerkesztőjeként, később és manapság is a Forum Könyvkiadó igazgatójaként és főszerkesztőjeként, közben meg az egykor volt Forum sajtóház igazgatójaként közvetlenül vállalt szerepet az irodalom népszerűsítésében, írók és művek bemutatásában, könyvek kiadásában, az irodalom ünnepnapjainak megszervezésében, egy szóval az irodalom, irodalmunk életének nem kis fáradsággal járó alakításában. Írókkal és könyvekkel járja fáradhatatlanul a Vajdaságot, se idejét, se önmagát nem kímélve írók és olvasók találkozásait meg beszélgetéseit szervezi, közben kéziratokkal foglalatalkodik, és nemegyszer vérbeli szerkesztőként futkos is kéziratok után. Sokan mondhatják el, írók és költők, tanárok és könyvtárosok, hogy Bordás Győző önzetlen támogatása, folyamatos érdeklődése sokban segítette őket munkájuk végzése közben, sőt vannak, akik azt is elmondhatják, hogy szüntelen biztatása nélkül sok mindent meg se csináltak, meg se szerveztek, meg se

írtak volna. Kezdeményez és ötleteket ad, türelmesen hallgat meg másokat, véleményt formál és sohasem valaki vagy valami ellenében, hanem mindig valamiért, azért, amire Szenteleky Kornél tette fel az életét, a vajdasági írásért, a kisebbségi irodalomért, a vajdasági magyar művelődésért. Másokkal, sokakkal osztott meggyőződése, hogy – minden ellenkező előjelű híreszteléssel szemben – nem járt le a könyv ideje, a könyv meg az olvasója még mindig a kultúra és a műveltség alapvető fokmérője és bizonyítéka, meg az is marad még sokáig. Ezért gondolhatja Bordás Győző, hogy könyvkiadóként a kultúrát azzal szolgálja leginkább, ha évről évre újabb és újabb könyveket tesz az olvasó asztalára, íróként meg azzal, hogy maga is könyveket ír.

A Bordás Győzőnek adományozott Szenteleky Kornél Irodalmi Díj – a díjazott írói munkája mellett – éppen ezt a sok vesződséggel és viszontagsággal járó irodalomszervezői, művelődést formáló tevékenységet tünteti ki. Harcát a könyvért, az íróért, az olvasóért – az olvasás méltóságának megőrzéséért.

Talán nem mellékes körülmény, hogy Bordás Győző még ismerhette Szenteleky Kornélt. Tudom, furcsán hangzik, amit mondtam, hiszen személyesen nem találkozhatott vele, mert amikor Bordás Győző született, Szenteleky már rég nem volt az élők sorában. De közvetve láthatta Szentelekyt, hiszen nagyon fiatalon bejáratos volt Szenteleky egyik, Herceg János mellett legfontosabb örökösének, Szirmai Károlynak a házába és világába. Találkozásaik és beszélgetéseik során felelevenedhetett előtte Szenteleky alakja, akinek sorozatos vitáik ellenére Szirmai feltétlen híve volt, és szavaival, mozdulataival megmutathatta az akkoriban még nagyon fiatal Bordásnak az irodalomalapító Szentelekyt. Szó szerint *megmutathatta*, hiszen Szirmai íróként a meg-, a fel-, a rámutatás mes-

tere volt. Ezért azt kérdezem halkán, szinte magamban, hogy most, amikor átadjuk Bordás Győzőnek a díjat, nem a Szirmaival Szentelekyről (is) folytatott beszélgetések nyomai fedezhetők-e fel Bordás Győzőnek irodalmi életünkben vállalt elkötelezettsége belső, személyes és ezért senkire sem tartozó indítékai között? Csak kérdezem, persze. Nincs válasz.

Bányai János

*

Köszönőbeszéd, zárójeles előszóval

(Bányai János iménti laudációjában, ha némi zavaromban jól értettem, azt is mondta, hogy én szinte „személy szerint ismertem” Szenteleky Kornélt, mert volt kitől megismernem, s az imént rámkérdezett, hogy is volt ez?)

Örömmel térek ki tehát néhány mára már talán történetivé vált tényre, mozzanatra, még mielőtt a zsebemben lapuló papírlapjaimhoz nyúlnék, elnézésüket kérve, hogy rögtönzésemben nyilván nagyon vázlatos lesznek. Szirmai Károlyon, első tanítómesteremen keresztül ismerhettem meg Szentelekyt még a hatvanas évek derekán, amikor első novelláim megjelentek a *Képes Ifjúság* Ifjú Műhely rovatában, s ekkor édesanyám révén – aki Szirmai fiának cukorgyári osztálytársa volt Verbászon – magához hívatott kendergyári lakásába. Azonnal azt a „borzalmat” követelte meg tőlem, második gimnazistától, hogy tegezzem, noha akár nagyapám is lehetett volna, hiszen, kiszámoltam, ötvenhét évvel volt idősebb nálam. Megírtam ezt már egy esszémben is, amelyben arról is beszámoltam, hogy e találkozásunk után megkövetelte, hogy havonta mutassam meg írásaimat, az ott hon töltött nyári szünidőben viszont hetente kellett találkozoznunk. Ekkor láttam, asztalán mindennap ott volt a *Magyar Szó* mellett a *Politika* és a *Borba*, de a *7 Nap*, a *Dolgozók* és a mi *Ifjúság*

gunk is. De itt találkoztam először életemben a *Párizsi Magyar Újsággal*, dedikált Márai-kötettel, a Máglyával, például, amelyet egy hét alatt kötelező volt elolvasnom. A Bartók-levéllal [A *Holló* költőjének], Németh László leveleinek tucatjával [hoztam volt egyetemistaként Bori Imrének, s meg is jelentek még Szirmai életében a *Híd*-ban], de a Remenyik József, Sík Sándor, Borbándi Gyula... üzenetváltásokkal Szirmai Károllyal is.

Hirtelenében most csak ez jut eszembe, mintegy válaszolva Bányai kérdésére, de egyszer majd lehet – sőt ezek után muszáj lesz –, mélyebbre is fúrnom.

Az irodalmi rovatoknak nem volt sora, amit el ne olvasott volna, s ne lett volna véleménye. Találkozásaink során velem olvastatta a saját zsenyéit, ő pedig a saját novelláit, egyszemélyű közönségünk pedig Böske néni, a felesége volt. S bizony nekem is véleményt kellett mondanom, minthogy ezt szigorúan meg is követelte. – Így olvastunk mi egymásnak Szentelekyvel és Csuka Zoltánnal, míg itthon volt, Kornél szivácsi lakásán, de többször a rendelőjében is – mondta, miközben ujaival a térdén tapsikolt. Mintegy abban bízva, visszatér még a régi jó világ. Hogy nem tért vissza?

A Szirmai Károly vázolta Szenteleky írói portréját aztán regényesített formában beleszóttam *Fűzfásip* című regényembe. De az európeér Szentelekynek a képzőművészethez is ragyogóan értő írójának a portréját egy őt ugyancsak személyesen is ismerő verbászi festő, Pechán Béla is fölvezolta nekem, akinek édesapja – a mai Vajdaság máig legjelentősebb festője – Pechán József személyes családi jó barátja, műtermének rendszeres látogatója volt, sőt zombori páholytársa is. Pechán József hagyatékából került aztán elő Szentelekynek az 1921-ben németül írt szabadkőműves-páholyi székfoglalója, amelyet vi-

szont a *Csukódó zsüipek* A jövő embe-
re fejezetébe építettem be. Ennyiben és
dióhéjban valóban „személyes” isme-
rettségben álltam Szenteleky Kornállal.)

Tisztelt Zsúri, tisztelt Barátaim!

Egy mottóval kezdeném, ismerttel,
mert néhány évvel ezelőtt éppen ezzel
vezettük be irodalmi műhelyünket, s
amelyhez számos költőnk is csatlako-
zott.

Milyen jó lenne
győztesen kikerülni az éjszakából,
mint Jákob, a bibliai,
aki Istennel viaskoda.
Mikor pedig a hús, híg hajnalban
felizzana a boldog bíbor,
kitárnám karomat
pogány pap módjára,
s kiáltanék ekképpen:
Enyém a nap, enyém a fény.
Az Isten is az enyém!
Enyém az élet!
Milyen jó lenne.

(Szenteleky)

Nem tudhatom, de nyilván amikor a
Szenteleky Irodalmi Díj bírálóbizottsá-
ga nekem ítélte oda az idei díjat, aligha
tudhatta, hogy mintegy jubileumi aján-
dékot is adományoz, mert éppen a jö-
vő év január elsején lesz pontosan har-
menc éve, hogy a Forum Könyvkiadó,
azon belül pedig a *Híd* folyóirat szer-
kesztője lettem, s nem kevesebb mint
negyven éve, hogy többedmagammal,
akkor még tizenévesekkel, a *Híd*-ben
megjelentek első munkáim. Mindez
persze nagyon személyes dolog, talán
csak a családi krónika kellene hogy je-
lezze, a családi albumban lenne a he-
lye, ha nem lenne a tényen túlmutató
valami szélesebb kontextusa, szimboli-
kája is. De nyilván van. Az minden bi-
zonnyal, hogy a hatvanas és hetvenes
években a fiataloknak jobbak voltak a
ki- és fölfutási lehetőségei. A folyóira-
tokban és a lapok irodalmi rovatain ak-
tív élet folyt, nem okozott különösebb

gondot újságok, folyóiratok, könyvek
beszerzése, fölutasítás, mondjuk Szeged-
re vagy Pestre egy-egy diákköri konfe-
renciára, színházi előadásra, mondjuk
a BITEF-re Belgrádba, Portorozba a té-
vék művészeti műsorainak fesztiváljá-
ra, Ohridba a rádiódramák szemléjére,
Zágrádba egy Mimara-kiállításra...,
hogy aztán élményeinkről be is számol-
junk, hol a tudatosan szerkesztett *Ké-
pes Ifjúság* Ifjú Műhelyében, a *Magyar
Szó* Kilátó rovatában, esetleg a *Sym-
posion*-ban, vagy éppenséggel a *Híd*-ben.

Én személy szerint olyan személyi-
ségekkel szerkeszthettem a *Hídat*, mint
Bányai János (aki itt ma érdememen
fölül becsült) és Bori Imre (kereken
húsz éven át voltam segítőtársa) s kö-
zölte rendszeresen írásaimat Végel
László a Kilátóban, majd – s ennek is
majd húsz éve már – olyan egyénisé-
gektől vettem át a Forum Könyvkiadó
vezetését, mint Fehér Kálmán és
megint csak Bányai János.

Míntha régebben pezsgőbb szellemi
életet éltünk volna mint ma, s míntha
nagyobb lett volna az egymásra figye-
lés, a szerkesztők és szerzők egymás
megbecsülése.

Ma valahogy megint ott vagyunk,
mint annak idején a Kalangyások, hogy
harcolni kell az elburjánzó provincializ-
mus és dilettantizmus ellen. Szentel-
leky mondta: „Ki ne látná társadal-
munk megannyi fekélyét, de kevesen
vannak, akik minderre őszintén rámu-
tatnak.” S ezzel mintegy összefüggés-
ben jusson eszünkbe Csuka János intel-
me is, aki Szenteleky halála után öt év-
vel, az ugyancsak forrongó időben írta:
„A gerinces kisebbségi öntudattal telí-
tett polgár, nem indul el sem a jobb-,
sem a baloldali eszmeáramlatok útjain,
mert tudja, érzi, hogy sem az egyik,
sem a másik szélsőség soha nem elégti
ki azokat a különleges kívánságokat,
amelyek – úgy látszik – mindig megma-
radnak, ameddig kisebbségi polgár lesz
a földön.”

Társadalmunk fekélyeiről beszélt harmincegy-kettőben Szenteleky, s ma, lám, már azért is harcolni kell, úgy látom nem nagy sikerrel, hogy a halálával fémjelzett irodalmi ünnepünk is megmaradjon, az a nap, ami szent volt Szirmainak, Hercegnek, Majtényinak, Fehér Ferencnek, vagy akár éppen ez az idei kora ősz elvitte Pap Józsefnek és Kalapis Zoltánnak.

De kesergésemben és a mai ünnep kapcsán a rengeteg felemelő emlék is előtolakszik, ami szerkesztői-írói munkámat jellemezte, eme harminc-negyven évben. A fiatalok sorozatának majd negyven kötete, hogy velük kezdjem, Szenteleky öt könyvből álló életműciklusa, a Bori-életmű, a Kalapis-féle *Életrajzi kalauz*, hogy név szerint már csak a köztünk nem lévőket említsem. De számomra – s ezt nem kis örömmel mondom – minden könyv- vagy folyóiratszám megjelenése ünnep. Egy kis statisztikát is készítettem a napokban, amelyből kiderül, akkor nekem az elmúlt harminc évben több mint nyolcszáz ünnepem volt, hiszen a *Hídnak* az utóbbi harminc évben háromszázharminc száma jelent meg, s több mint ötszáz könyv felelős szerkesztője voltam. Boldogan nyilatkoztam már nemegyszer: szerencsés embernek érzem magam, mert egyrészt azért fizetnek, hogy olvassak, másrészt, mert remélem, több örömet mint bánatot tudtam okozni szerzőtársaimnak azzal, hogy kiharcoltam könyveik megjelenését, s igyekeztem, amennyire csak tőlem tellett, könyveik utóéletét is biztosítanom. S közben önmagamot is megtaláltam, remélem, le is tettem valamit irodalmunk asztalára. S „Milyen jó lenne / győztesen kikerülni az éjszakából, / mint Jákob, a bibliai...”

Legvégül pedig: nekem már van egy Szenteleky-díjam. Magától Baranyi Károlytól kaptam, ha jól emlékszem, 1977-ben, amikor eldöntöttük, bronzba is öntetjük a plakettet. Ekkor Pap Józseffel három agyagminta-verziót néz-

tünk meg, s miután közösen eldöntöttük, melyik volna a legjobb, Baranyi Károly a másik kettőt a térdén összetörte, ezt viszont kiöntette, a mintát pedig néhány hónappal később ideadta, mondván: „Te voltál a legfiatalabb, őrizd meg!” Hát itt van. Lássátok!

Valahogy ott és akkor kezdődött újra minden Szirmai és Pechán után, aminek némi folytatása is lett, remélem.

Még egyszer köszönöm a díjat, az elismerést.

Bordás Győző

*

Vannak szótárak – és vannak szótár-emberek. Sziveri Jánost értelmezni nem az ő barátjai, szobatársai, harcostársai, és nem az ellenségei, üldözői, hóhérjai segítettek.

Segített viszont az emberszabású Beszédes István nevezetű vocabularium, aki széles látótérrel bír, hiszen Felsőhegyen nőtt fel. Lapoztam egy másik eleven dictionariumot is, hordozója, Nemes Miklós úr, nemcsak hogy tudja, mi az a jégverem, hanem iszogatot is a benne hűtött borból. Közreműködött egy fényűző enciklopédia, Tomín Vera is, aki minden fordításból zombori ifjúságának szentelt *bögyös sort* szeretne formálni. És itt van, persze, a legnagyobb formátumú thesaurus, Sava Babić, aki fáradhatatlanul arra tanít, hogy az ó ezüstöt jobban kell becsülnünk a futtatott aranyánál.

Ezek a glosszáriumok vérből és húsból valók, és amint tudják, élő emberek – szomszédok, kollégák, szülők, polgártársak. Feltételeznek valamiféle kölcsönösséget. Hajnalban telefonálnak, hogy felhívják a figyelmet a belső rímre a *smilje, kovilje* és *bosilje* között. Értenek a növénytanhoz és immár a címertanhoz is. Nincs amihez ne konyítanának, hiszen polihisztorok a vajdasági térhez kötődő vonzalmuk folytán.

Ez csak három szála egy olyan szótésnek, amelyet jól ismerünk, de a kárpit három mintájában biztosak lehetünk – az egyik magyar, a másik szerb,

mindkettő beszédes és nemes, míg a harmadik bánáti: szikes, kesernyős, csípős és lúgos, és Muzslyát lelkünk egyik kishazájává teszi.

Az ilyen szótárak ritkán hibáznak. Szókincsüket valamilyen sajátos ízlés határozza meg, ők nem szabály-, hanem kivételgyűjtemények, ellenükre van a szó szerinti értelmezés. Legszívesebben egy szóba sűríténeék egy egész életet, és van amit átneveznek, időnként túlzásba is esnek, amikor kell, káromkodnak vagy morgolódnak. Vagy ékesszólóan elhallgatnak...

Draginja Ramadanski

MEGJELENT

Barácius Zoltán: Az ördög cimborái. (Életjel Könyvek) - Életjel, Szabadka, 2005

Brestyánszki Boros Rozália: Decenium. A szabadkai Népszínház Magyar Társulata 1995/1996-2004/2005 - Forum, Újvidék, 2005

Csúsó Dezső: Könyörgésünk színhelyei III. (Életjel Könyvek) - Életjel, Szabadka, 2005

Fogarasi János: Ködbe veszett aracsi látomás - Csíkos holding, Szabadka, 2005

Hírünk a világban. Jugoszláviai magyar exteriorika VII. - JMMT, Újvidék, 2005

Pekár Tibor: A zenekari muzsikálás kétszáz éve (1803-2003) Szabadkán. (Életjel Könyvek) - Életjel, Szabadka, 2005

Sándor Zoltán: A szoba. Jelen(t)ések könyve - Žarko Zrenjanin Városi Népkönyvtár, Nagybecskerek, 2005

Seregek szárnyán. Szócs Boldizsár meséi. Összeállította: Beszédes Valéria. (Életjel Könyvek) - Életjel, Szabadka, 2005

Uri Ferenc: Százéves az újvidéki (Darányi) Telep - Ideál, Újvidék, 2005

Vajda János: A „mese-titkú” aracsi Pusztatemplom (Aracsi Hagyomány-ápoló Társaság) - Torda, 2005

*

Istvan Erkenj: Vatrogasac Tot. Ford.: Sava Babić - Srpska književna zadruga, Belgrád, 2004

Ildiko Lovaš: Via del Corso. Ford.: Vickó Árpád - Fabrika knjiga, Belgrád, 2005

SZÍNHÁZ

V. VAJDASÁGI MAGYAR DRÁMAÍRÓ VERSENY - Az V. Vajdasági Magyar Drámaíró Versenyen Újvidéken Szerbhorváth György, Virág Gábor, alias Aaron Blumm és Pressburger Csaba vett részt. A zsűri három egyenrangú díjat osztott ki közöttük. Szerbhorváth György A hírcsinálók, avagy hagyjuk abba az álszenteskedést, tudjuk ám mi, hogy mi van című darabját Nagy Viktor rendezte. Virág Gábor Abbahagyni az álszenteskedést, falusi játék három színben című darabját Radoslav Milenković kapta. Pressburger Csaba-Saul Abbahagyni az álszenteskedést-lift 3,5 felvonásban és 2,5 leeresztésben című darabja pedig László Sándornak jutott. Pressburger Csaba-Sault a legjobb dialógusábrázolásért, Virág Gábort a legegységesebb és a dráma ismerveit leginkább követő műért, Szerbhorváth Györgyöt pedig a több szálon futó cselekmény dramaturgiájának, legizgalmasabb példájáért díjazta

a zsűri. A rendezők közül az első helyezést Radoslav Milenković érdemelte ki, második helyezett Nagy Viktor, harmadik pedig László Sándor lett. A legjobb női főszereplőnek Banka Livia bizonyult, a legjobb férfi főszereplőnek Csernik Árpád bizonyult. A legjobb női mellékszereplő díját Pesitz Mónika, a legjobb férfi mellékszereplő díját Puskás Zoltán kapta. A zsűri különdíjban részesítette Varga Tamást és Vágó Krisztinát.

AZ ÚJVIDÉKI SZÍNHÁZ TAVALYI ÉVADÁNAK LEGJOBBJAI - Az V. Vajdasági Magyar Drámaíró Verseny eredményhirdetésén, szeptember 21-én, László Sándor kihirdette az Újvidéki Színház tavalyi évadának legjobb színészeit a közönség szavazatai alapján. A legjobb női főszereplő Elor Emína, a legjobb férfi főszereplő Balázs Áron, a legjobb női mellékszereplő Ferenc Ágota, a legjobb férfi mellékszereplő Huszta Dániel lett. A Puskás Zoltán vándorpiercing díjat Varga Tamás kapta. Az elmúlt évadok legjobb szimultán fordítójának díját pedig Juhász Valériának osztották ki.

ŐSBEMUTATÓ ZENTÁN - 2005. október 13-án a zentai Művelődési Házban a szabadkai Népszínház társulatának ősbemutatójára került sor. A Hernyák György rendezte Futó por, Kosztolányi és a halál című összeállítás Kosztolányi Dezső verseinek, novelláinak, drámájának és levelezéseinek felhasználásával készült. Szereplők: Péter Ferenc, G. Erdélyi Hermina, Vicei Natália, Pálfi Ervin, Kálló Béla, Ralbovszki Csaba, Pesitz Mónika, Sziráczky Katalin és Körmöci Petronella.

KÉPZŐMŰVÉSZET

KÜLÖNLEGES SZOBROK - A Nagy László-Cimba tiszteletére rendezett emléktáborban kiselejtezett könyvek-ből született különleges alkotások Csernik Attila, Penovác Endre, Zsáki István, Mladen Marinkov, Barna Valé-

ria, Szarapka Tibor, Dudás Sándor, Florian Aigner és Burján Mihály keze nyomát viselik.

TOPOLYAI KIÁLLÍTÁSOK - A Laza Kostić Művelődési Központ Galériában nyílt meg Gyenge Vera rajzkiállítása.

ÚJVIDÉKI KIÁLLÍTÁSOK - Az újvidéki Foto Star Technostor fényképstúdióban nyílt meg Lennert Géza Kínai képeslapok című fotókiállítása.

AZ ÚJVIDÉKI TELEPI KÉPZŐMŰVÉSZEK KIÁLLÍTÁSA - Október 12-én az újvidéki Petőfi Sándor MME székházának kistermében Tolnai Ottó nyitotta meg az újvidéki telepi képzőművészek kiállítását. Kiállítók: Maurits Ferenc és Mirjana, Bálint Imre, Bálint István, Németh Anna, Baráth Ferenc, Kiss Julianna, Szarvas Sándor, Léphaft Pál, Boldizsár József, Szilágyi Béla, Németh Csaba, Csoór József, Garai Kornélia, Oláh Béla, Csernik Attila, Földi Éva, Tarkó János, Szilágyi László, Milica Spasojević-Mima, Kiss Butterer Márta és Deák Ágota.

FILM

A VAJDASÁGI MAGYAR MOZGÓKÉP NAPJA - Az idén első alkalommal, október 13-án tartották meg Szabadkán a vajdasági magyar mozgóképnapját. Megkoszorúzták Lifka Sándor mellszobrát, bemutatták Vicsek Károly és Siflis Zoltán Lifka Sándor emlékének szentelt rövidfilmjeit, illetve a Ha nem lenne szerelem című játékfilmet, melyet Deák Ferenc forgatókönyve alapján Vicsek Károly rendezett.

ARANYSZEM OPERATŐR FESZTIVÁL - Tűszúrások - Tolnai Ottó mozzanatai című dokumentumfilm-esszé szerepelt az idei Arany szem Operatőr Fesztiválon, melyet október 17-én a budapesti Uránia Nemzeti Filmszínház Fábri Termében rendeztek meg. A rövidfilmet Iván Attila operatőr és Fejős Csilla készítette.

HUGYIK Ella és NOVÁK Anikó összeállítása